

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.01.2016, sp. zn. 29 Cdo 452/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.CDO.452.2014.1

Číslo: 17/2017

Právní věta: Je-li žalovaný akcionářem akciové společnosti se sídlem na území České republiky, má majetek (i) v obvodu soudu, kde má sídlo dotčená společnost, ve smyslu § 86 odst. 2 o. s. ř. bez ohledu na to, zda se v obvodu tohoto soudu nacházejí listinné akcie, s nimiž jsou spojena práva žalovaného jakožto akcionáře ve smyslu § 155 odst. 1 obch. zák. Mezinárodní a místní příslušnost českého soudu může být založena postupem podle článku 24 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, i v řízení proti žalovanému s bydlištěm mimo území některého členského státu Evropské unie.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.01.2016

Spisová značka: 29 Cdo 452/2014

Číslo rozhodnutí: 17

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Příslušnost soudu mezinárodní, Příslušnost soudu místní

Předpisy: čl. 24 Nařízení () č. 44/2001
§ 86 odst. 2 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 4. 2013, sp. zn. 5 Cmo 141/2013, a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 2. 2013, sp. zn. 49 Cm 26/2013, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze usnesením ze dne 13. 2. 2013, č. j. 49 Cm 26/2013-37, zastavil podle § 104 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), řízení o určení vlastnického práva k listinné akci na majitele číslo 28 o jmenovité hodnotě 7 100 000 Kč, emitované společností HOTEL P., a. s., (dále jen „společnost“) [výrok I.] a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

2. Soud prvního stupně dovodil, že pokračování v řízení brání nedostatek pravomoci českých soudů. Sama skutečnost, že společnost má sídlo v obvodu soudu prvního stupně, nezakládá příslušnost

soudu podle § 86 odst. 2 o. s. ř. (a tudíž ani pravomoc českých soudů podle § 37 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním; dále jen „z. m. p. s.“). Majetkem žalovaného totiž mohou být pouze společnosti emitované akcie, nikoliv společnost jako taková. Není-li osvědčeno, že se v obvodu soudu prvního stupně nacházejí akcie emitované společností a „držené“ žalovaným, a nemá-li zde žalovaný ani jiný majetek, není dána příslušnost soudu podle § 86 odst. 2 o. s. ř.

3. Usnesením ze dne 16. 4. 2013, č. j. 5 Cmo 141/2013-44, Vrchní soud v Praze k odvolání žalobce potvrdil usnesení soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

4. Odvolací soud se „zcela ztotožnil“ s právními závěry soudu prvního stupně. Není-li osvědčeno, že se akcie emitované společností a vlastněné žalovaným nacházejí na území České republiky, a nemá-li zde žalovaný ani jiný majetek, není dána pravomoc českých soudů v projednávaném majetkovém sporu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř., dovozuje, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva (výkladu § 86 odst. 2 o. s. ř.), v judikatuře Nejvyššího soudu dosud v daných souvislostech neřešené, a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

6. Dovolatel je přesvědčen, že pravomoc českých soudů (a místní příslušnost Městského soudu v Praze) je v projednávané věci založena ustanoveními § 37 odst. 1 z. m. p. s. a § 86 odst. 2 o. s. ř. Zdůrazňuje, že s akcií jakožto cenným papírem jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se na řízení společnosti, jejím zisku a likvidačním zůstatku, a je tudíž „úzce vázána na společnost, která ji emitovala“.

7. Majetkem ve smyslu § 86 odst. 2 o. s. ř. může být, jak dovodil Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. [32 Cdo 939/2011](#) (jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, jež je veřejnosti dostupné – stejně jako ostatní rozhodnutí dovolacího soudu přijatá po 1. lednu 2001 – na webových stránkách Nejvyššího soudu), i obchodní podíl v obchodní společnosti se sídlem v České republice. Podle názoru dovolatele není významné, zda jde o obchodní podíl či o akcii; uvedené závěry jsou proto aplikovatelné i v projednávané věci.

III.

Přípustnost dovolání

8. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení otázky (v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešené), zda žalovaný s bydlištěm (sídlem) mimo území členského státu Evropské unie, který vlastní listinnou akcii na majitele, emitovanou společností se sídlem v České republice, má majetek v obvodu soudu, v jehož obvodu má sídlo společnost (emitent), ve smyslu § 86 odst. 2 o. s. ř., bez ohledu na to, zda se v obvodu tohoto soudu nachází i dotčená akcie.

IV.

Důvodnost dovolání

9. Podle § 37 odst. 1 z. m. p. s. pravomoc československých soudů v majetkových sporech je dána, je-li dána podle československých předpisů jejich příslušnost.

10. Podle § 86 odst. 2 o. s. ř. proti tomu, kdo nemá jiný příslušný soud v České republice, je možno uplatnit majetková práva u soudu, v jehož obvodu má majetek.

11. Nejvyšší soud předně podotýká, že na základě citovaných ustanovení nelze založit pravomoc českých soudů v řízení o žalobě proti osobě, která má bydliště na území některého členského státu Evropské unie [viz článek 3 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel I“)]. Bydlištěm právnické osoby se přitom pro účely nařízení Brusel I rozumí sídlo, ústředí či hlavní provozovna (článek 60 odst. 1 nařízení Brusel I). Z obsahu spisu se nepodává, že by žalovaný měl na území některého členského státu Evropské unie ústředí (skutečné sídlo) či hlavní provozovnu; zapsané sídlo pak má na území D. (D. společenství). Nejvyšší soud proto nadále vychází z toho, že žalovaný nemá bydliště (ve smyslu článku 60 nařízení Brusel I) na území některého členského státu Evropské unie, a že tudíž pravomoc českých soudů může být v projednávané věci založena na základě § 37 z. m. p. s. a § 86 odst. 2 o. s. ř.

12. Není pochyb o tom, že v projednávané věci (vedené o určení vlastnického práva k akcií) dovolatel uplatňuje majetkové právo ve smyslu § 86 odst. 2 o. s. ř. (k výkladu pojmu „majetkové právo“ srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2008, sp. zn. [21 Cdo 3967/2007](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura číslo 5, ročník 2009, pod č. 66). Je však třeba posoudit, zda majetkem žalovaného (zakládajícím příslušnost Městského soudu v Praze, a tedy i pravomoc českých soudů) je i listinná akcie na majitele emitovaná společností se sídlem v obvodu označeného soudu, a to bez ohledu na to, kde se nacházela ke dni zahájení řízení (§ 11 odst. 1 věta druhá o. s. ř.), popřípadě ke dni, kdy soud rozhodoval o zastavení řízení (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. [29 Cdo 1578/2008](#), uveřejněné pod č. 16/2011 Sb. rozh. obč.).

13. Majetkem se i pro účely § 86 odst. 2 o. s. ř. podle ustálené judikatury rozumějí jednak věci (movité i nemovité), jednak pohledávky a další práva a hodnoty ocenitelné penězi [srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2000, sp. zn. [20 Cdo 2499/98](#), uveřejněné pod č. 2/2001 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 2/2001“), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. [29 Odo 589/2004](#), či výše citované usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 3967/2007](#)], tedy i obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným (a to bez zřetele k tomu, že v rozhodné době nemohl být předmětem výkonu rozhodnutí) [srov. R 2/2001, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2003, sp. zn. [32 Odo 12/2003](#), a ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. [32 Cdo 939/2011](#)].

14. Akcie je (deklaratorním) cenným papírem, s nímž jsou spojena práva akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov společnosti na jejím řízení, jejím zisku a na likvidačním zůstatku při zániku společnosti (§ 155 odst. 1 věta první zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku; dále jen „obch. zák.“). Práva vtělená do listinného cenného papíru jsou zásadně spojená s tímto cenným papírem a lze je od něj oddělit jen tehdy, připouští-li to zákon. K uplatnění práv spojených s listinným cenným papírem (nestanoví-li zákon jinak) je proto nutné předložit originál tohoto cenného papíru (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. [29 Cdo 1281/2011](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura číslo 5, ročníku 2012, pod č. 69).

15. Nicméně ne vždy platí, že osoba držící listinnou akcií je akcionářem společnosti a svědčí jí práva do akcie vtělená (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2010, sp. zn. [29 Cdo 2706/2009](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura číslo 2, ročníku 2011, pod č. 24). Akcionářem („majitelem“ podílu v akciové společnosti) tudíž může být i osoba, která nemá v držbě listinnou akcií. Současně platí, že akcionáři přísluší práva společníka i tehdy, jestliže společnost akcie nevydala (§ 155 odst. 1 věta druhá obch. zák.).

16. Za této situace má Nejvyšší soud za to, že není důvodu pro účely § 86 odst. 2 o. s. ř. rozlišovat mezi situacemi, kdy žalovaný vlastní podíl v obchodní společnosti se sídlem na území České republiky,

který není představován cenným papírem (srov. např. R 2/2001), a situací, kdy je podíl žalovaného ve společnosti se sídlem na území České republiky vtělen do cenného papíru. Je-li tudíž žalovaný akcionářem akciové společnosti se sídlem na území České republiky, má majetek představovaný podílem v akciové společnosti (i) v obvodu soudu, kde má sídlo dotčená společnost, ve smyslu § 86 odst. 2 o. s. ř. bez ohledu na to, zda se v obvodu tohoto soudu nacházejí listinné akcie, s nimiž jsou spojena práva žalovaného jakožto akcionáře ve smyslu § 155 odst. 1 obch. zák.

17. To platí i tehdy, je-li předmětem řízení, v němž je posuzována pravomoc českých soudů podle § 37 z. m. p. s. a § 86 odst. 2 o. s. ř., určení vlastnického práva k dotčené akci. V takovém případě bude otázka vlastnictví akcie vyřešena (až) rozhodnutím ve věci samé; pro účely posouzení mezinárodní a místní příslušnosti podle citovaných ustanovení je nutné na tuto akcii hledět jako na majetek žalovaného.

18. Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž není správné.

19. Je-li dovolání přípustné, Nejvyšší soud přihlíží z úřední povinnosti k vadám řízení, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

20. V projednávané věci nejde o žádný z případů tzv. výlučné (mezinárodní) příslušnosti upravených v článku 22 nařízení Brusel I. Soud prvního stupně tudíž pochybil (a odvolací soud toto pochybení nenapravit), posuzoval-li ex officio svoji pravomoc (mezinárodní příslušnost) a místní příslušnost dříve, než doručil žalobu žalovanému a umožnil mu založit příslušnost soudu postupem podle článku 24 nařízení Brusel I, tj. tím, že se vyjádří k žalobě, aniž by nejpozději současně s tímto vyjádřením vznesl námitku nedostatku příslušnosti (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. [29 Nd 336/2007](#), uveřejněné pod č. 14/2009 Sb. rozh. obč.). Jak totiž plyne z judikatury Soudního dvora Evropské unie, pravidlo formulované v článku 24 větě první nařízení Brusel I se použije vždy, nejde-li o některou z výjimek uvedených ve větě druhé téhož článku (srov. zejm. rozsudek Soudního dvora ze dne 20. 5. 2010, ve věci Michal Bilas, C-111/09, body 21 až 26); bydliště žalovaného přitom není rozhodné (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 7. 2000, ve věci Group Josi, C-412/98, bod 44).

21. Nedoručily-li soudy žalobu žalovanému a posuzovaly-li pravomoc (mezinárodní příslušnost) českých soudů, aniž měl žalovaný možnost založit (mezinárodní a místní) příslušnost Městského soudu v Praze postupem podle článku 24 nařízení Brusel I, zatížily řízení vadou, která mohla mít (a měla) za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

22. Z výše uvedených důvodů Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) usnesení odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na usnesení soudu prvního stupně; Nejvyšší soud proto zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).